

SELMECZ.

Szépirodalmi, társadalmi, közgazdasági és tanügyi hetilap.

Hontmegyei közlöny.

Megjelen minden kedden.

Hirdetések és előfizetések **Morvath A.** kereskedéséhez, a lap szemléi illető közlemények a szerkesztőséghez küldendők.

Hirdetések felvételnek Budapesten, Bécsben és Prágában Haasenstein és Voglernél.

Előfizetési feltételek:

Helyben házhoz hordva, vagy vidékre postán küldve:
 Egész évre . . . 5 frt. — kr.
 Félévre . . . 2 frt. 50 kr.
 Negyedévre . . . 1 frt. 25 kr.
 Egyes példány ára 10 kr.

Szerkesztői iroda: Planck-féle ház.

Háromhasabos kis sor 10 kr.

Bélyegdíj minden ígdtársért 30 kr.

Szemle s néhány adat „társadalmi állapotaink” kritikájához.

A jelen korszak lehangadóbb jelszava kétségtelenül: a művelődési és társadalmi haladás.

A „Selmecz” ezen nyilatkozatát szíves örömmel üdvözöltük.

Jelen napság a multnak örömei nélkül, az anyagi jólét folytonos hanyatlása, a jelen ki nem elégítő volta, a jövő reménytelensége sokszorosan indokoltá teszik: társadalmunkat lehangoltságából felébresztetni; a lankadt közhangulatot feleleveníteni, abba lekésedést önteni s újabb reményekre tenni fogóknnyá. Ha a közvélemény közegei: a hírlapok e nemes feladat megoldásán fáradozva társadalmi életünk szunnyadozó erejét helyes irányban fejleszteni iparkodnak, ha ezt az itt-ott előforduló ellenérdekek békés s nemes kiegyenlítése, a meglévő elemek benső egysége által előmozdítják, és érdeklődést keltve hol javítólag, hol serkentve hatnak: az emberiség legnemesebb érdekeinek tényezőivé válnak.

Szemlélt tartva a „Selmecz”-ben eddigéle megjelent irány-czikkek felett, a nélkül, hogy vadoskodni kívánánk, ki kell emelnünk, hogy azok — csekély kivétellel — nem emelkedtek az ítézet azon erkölcsi magaslátára, a hol a bírálat — ha célirányos és hasznos akar lenni — azon elvet kövesse: „szelidítse az erkölcsöket s ne engedje, hogy szilajak, vadak legyünk.”

Nem lehet ugyan tagadni, hogy Tanádi úr a kritika első s főkövetelményének, vagyis a részrehajlatlanság, elfogulatlanságknak s őszinteségnek minden tekintetben megfelelt; s tagadni nem lehet, hogy társas életünkben sok oly viszássággal találkozunk, melyet magasabb hivatásunk veszélyeztetése nélkül elhallgatni nem lehet, annyival kevésbé, mert a kritika tulajdonképeni célja „az élő szó oktat”-ban rejlik s ezen kihatásánál fogva a hiányok pótlásához, a hibák kijavításához nyújt kilátást. Másrészt azonban, hol a bírálat oly philippikával jár, hogy kigúnyolásra vezet, személyeskedésre megy át, és elkeseredést támaszt, a nélkül, hogy az ész indokaira meggyőződést szülne, a nélkül, hogy a bajokat felismertette, a hibázókat azok elhagyására bírta, szóval a nélkül, hogy javítana: ott a kitzűött cél ellenkezője éretik el; vagy pedig a kritika egészen meddő marad, ha a feltatált bajt nem orvosolja. A társadalmi művelődés a multbani hibák feltárásával nem halad, mert e haladás biztosítéka épen abban rejlik, hogy a kritika a büntetésnek kellene lenni. — Végül tudva levén, hogy „az ész: méltóság”, feltétlenül áll az, hogy azok, kik társadalmi életünk emelkedettebb igényével ellentétbe jöttek, annak bírálatánál a győző s igazságot osztó ítézet sújtó fegyverével a nélkül is találva érzik magukat, hogy megnevezve, vagy egyébként felismertette lettek volna. — Ezt feltelni nemcsak az ész hódító hatalma, hanem s még inkább az emberek érzékenysége, gyakran húsága is engedi: közelről levén érdekelve, ha a szomszéd háza ég, igen természetes, hogy a sértett fél szomszédja is veszélyeztetve érzi magát.

E körültekintés után nem akarunk a szellőztetett hibába esni, s reméljük, hogy e lap feladatát azzal el nem tévesztjük, ha a meglévő helyi társadalmi viszonyok egészséges fejlesztéséhez biztosan vezető azon utra lépünk, a honnét a társadalmi élet, annak általános s etikai szempontjából leghelyesebben megítélhető s szilárdítható. E szempont oly általános, oly annyira közös, hogy az alá minden helyi társadalmi viszony helyezhető, s mert a társadalmi élet igényei e helyi lapban is csak úgy követendők, mint egy egész ország társadalmi céljait ellenőrző lapban. Hiszen

itt is csak olyan otthon, a közélet, a népművelés stb. mint akár-mily nagy országban.

Igen helyesen jellemezte az otthon társadalmi életünk alapjainak; de miként az otthon ezen nagy horderejű céljának csak úgy felel meg, ha az otthonban munkásság, takarékoság honol, félreismerhetetlen, hogy azon számos elem közül, melynek összessége a társas élet egész világot átkaroló alkotmányát képezi, úgy a családi, mint községi, úgy az állami, mint nemzeti életben a munka a legfontosabb.

Aristoteles államtanában azt kívánta, hogy egy rendezett államban csak igen kevés gazdag, igen kevés szegény legyen s hogy a lakosság túlnyomó részét a köznép, vagyis a munkás osztály képezze.

S valóban ezen osztály az, mely az emberiség szerző, munkálkodó, közvetlenül hasznos néposztályát képezi; miből folyólag e néposztálynak, hova kiválóan a földművelő, iparos s kereskedő tartozik — úgy nemzetgazdasági, mint állami jelentősége önként szembeszökő. — Feladatunktól messze eltérnénk, ha a munkás osztály történeti s különösen országgazdasági multját akarók leírni. — Legyen elég felemlíteni, hogy a néposztályok között egykoron fennállott rendkülönbség politikai szempontból megszüntetett s hogy ezen néposztályi becse jogilag s politikailag is elismertett.

Méltán! Az élet, a szellem s a jellem minden becses javát s vidmányát csak a munka szerezheti meg. A munka tehát életünk előfeltétele s törvénye s „ki dolgozni nem akar, az ne is egyék”, a munkakerülő, a rest s helytől nem támogattassék, másnak terhére ne essék. S a mily elkerülhetlen s a mily nagy becsű a munka a magán s családi életben, ép oly fontos az a köz s társadalmi életben. A munka (ipar) a földművelés után a nemzeti vagyon leggazdagabb forrását képezi, a mennyiben a terményeket átalakítja, nemesíti s ez által értéket emeli; míg a kereskedelem értéke abban áll, hogy az ekkép átalakított termékeket iparszerűleg közvetítve, hozzáférhetőbbé s így szintén értékesebbé teszi.

A munka a foglalkozás különbözőzés szerinti osztályozása, ily értelemben való fejtegetése a nemzetgazdaság körébe tartozván, e helyütt társadalmi jelentőségét világítjuk meg.

Ez utóbbi szempontból kiválóan az ipar méltó a legbehatóbb figyelemre. A szolgálati korszakában a munka adó úri hatalmát s tekintélyét a munkás elleni önkényre s elnyomatására használta föl; a munka szabadságának korszaka ismét más árnyoldalakot hozott; a régi patriarchális korszak, melyek a munkást urához csatolták, meglazultak s végkép megszakadtak, a rideg bérvizony lép előtérbe, a munkás és az úr idegeneknek tekintik egymást, az urnak előbbi nyomása szivtelenség és keménység alakjában jelentkezik, a munkás egykori lethárgája pedig ura elleni makkosságban nyilvánul.

Ezen a munka adó s munkás közti ellentétnek, mely a munka áldásos hatását igen érzékenyen bénítja, s e mellet főképp a nagyobb iparral bíró városokban s gyártelepeken újabb időben jelentkező s méltó aggodalmakat okozó mozgalmaknak megszüntetése, melyek társadalmunkat a legnagyobb veszéllyel fenyegetik a jelen kor legnehezebb feladata.

Hála azonban munkás népjútt egészségés s romlatlan jellemének, e veszély hazánkban nem fenyeget, s mi még mindig szerencsések vagyunk mondhatni, hogy eltekintve az eltekintendőkől, nálunk: das Handwerk hat einen goldenen Boden, melynek mimódoni állandósítása iránt fennálló törvényes intézkedésekről más alkalommal szölandunk; most pedig: Schuster bleibe bei deinem Leisten.

Statistikai adatok

a selmeczi bányaispékség, szeláknai bányahivatal és selmeczi kohóhivatal tüzene iránt az 1874. év végével.

I. Személyzet.

Tisztviselő	65
Altitst	138
Szolga	13
Munkás	
} hontmegyében	2111
} barsmegyében	384

II. Bányaművek.

Bányamérték van 446, összesen 20 millió 482996 négyzetméter területtel.

Aknák száma 30.

Tárnák száma 50.

Telér van összesen 14. Ezek föl vannak tárva 89135 méternyi hosszúságban és 506 méternyi mélységben. E telérekből ezüst- és ólomércet nyertnek.

III. Zúzművek.

Zúzmű van üzemben összesen 45. Ezekben léteznek

1317 nyílvas
1 hengerpár
250 fonsormolna
220 lökszér
150 fekszér
26 folytonosan működő lökszér
15 seperszér
370 ponyvaszér
4 kézi ülepítő szita
4 forgószer
1 mosómű
1 darülejtő szivattyú
1 lisztülejtő gép.

IV. Olvasztóművek.

Van 2 nagy olvasztó
2 középolvasztó
1 körölvasztó
1 csurtató
1 üzhöd
4 pörkpest

Tárcza.

A tiszta levegő fontossága.

Tóthfalusi Gyula tr. közegészségügyi tanársegédétől.

II.

Lépjük a lakásba s nézzük minő berendezést találtunk az ily lakásokban rendszerint. Közönségesen a konyhába, jobban mondva egy kis sötét lyukba lépünk legelőször, melyben a levegő természetesen telve van a legkülönbözőbb gázokkal és gőzökkel. A kiállhatatlan bűz, mi a meleg víz, az ételgőzök, a kemence füstje, az itt felhalmozódott szenny és piszok, a tisztán lakók bőrkipárolgása által stb. okoztatik legnagyobb részét, rögtön visszajeszten bennünket a belépéstől s a tiszta friss levegőről ily helyre jöve, valóban alig vagyunk képesek megérteni, miként élhetnek, miként lélegezhetnek emberek ily légkörben. A konyhából egy szobába megyünk, mely a családnak nappali és éjjeli szobája is egyszerre; itt vannak mindnyájan, itt végzik mindennemű munkáikat, hol a viszonyok egészen hasonlítanak a fentebb leírt konyhához. Szánandó helyzet valóban és pedig annival is inkább, mert az ily viszonyok között élő emberek egy részének fizikai és morális élete sokszor csak saját vastag tudatlanságuk miatt ily végtelen nyomorteljes; míg a másik része önhibája miatt szenved, kigyógyíthatlan indolenciája miatt súlyos mindinkább alább és pusztul el menthetlenül. Ez emberek között sokan lehetnek, kik tudják azt, mily fontos a jó levegő, az ablakot azonban borzad kinyitni napjában egy párszor legalább csak 10—15 percre szellőzést végett: mert mint nagy bölcsen mondani szokta, a hideg levegő hűlést, rheumat okoz, vagy ami még nagyobb bökkenő, hogy 4—5 darab fával több kell a fűtésre. Mit szóljon ilyenekre az ember, boszankodjék, nevéssen, vagy szánja e szerencsétlen gondolkodás módot? Megtörténik tehát, hogy az ily lakások ablakai sokszor heteken, hónapokon, sőt horrendum dictu! egész télen át ki nem lesznek egyszer sem nyitva! A lakók bőrkigőzölése, a konyhába, a háznál előfordulni szokott egyéb füstök az elliláló gázoknak, szemmel is látható felhőzetet képeznek a szoba levegőjében; mihez járul még az, hogy télen át a falak mindinkább átvédvesednek, tehát áthatatlanok lesznek, miáltal nemcsak a természetes szellőzést nagy mérvben akadályozzák, hanem még e nedves falak a levegő elrontásához is hozzájárulnak. Sőt mit láthatunk még, ha körültekintünk. — Azt hogy minden a legkisebb ablak és ajtó-nyílás, hol még egy kis friss levegő áramolhatand be, s a szennyezett légből valami eltávolodhatnék, szorgalmasan el van töméselve ronggyal, bürrel, fűrészparral s tudja az ég — mi mindenféle más anyagokkal: hogy egyetlen egy tömecs küllevegő sem képes e

2 tovalapától pest

1 lángepest.

E kohóntüveknél földolgozás alá kerülnek:

- 1) Selmeci arany és ezüstércek.
- 2) Selmeci ólomércet és marák.
- 3) Magurkai dárdauntartó kénegmarák.
- 4) Mátrai aranytartó rézércek.
- 5) Nagyági telértartó arany és ezüstércek.
- 6) Körömczi nyerskénvek.
- 7) Bécsi főpénzverdei és körömczi pénzverdei vakarék zuzanyok.
- 8) Magánosoktól különféle iparhulladékok.

Ily nemű ércékből és termelvényekből a kohó átvett 1874-ik évben összesen 19179 métermázsányit.

V. Termelt fémek.

Záda arany 40% pénzfont.

Arany 170% pénzfont.

Ezüst 6848% pénzfont.

Réz 6067 kilogramm.

Ólom 328743 kilogramm.

VI. Gőzgépek.

4 Vízemelő gőzgép	} Ezen 17 gőzgép együttvéve 528 lóerővel működik.
4 Szállító "	
1 Gőzmalom "	
1 Fűrés " "	
2 Légszűrő " "	
1 Gépgyári " "	
4 Fuvóhajó " "	

VII. Jogatok.

A szeláknai bányazemnél 77 kétfogatú kocsi, 2 pár ló és 7 pár ökör áll rendelkezésre, melyek részint súlyosabb vagy sürgős fuvarozásoknál használtatnak, részint magánfuvarosok fuvaráinak szabályozása végett tartatnak. A selmeczi kohónál kincstári fogat nem áll rendelkezésre; van azonban 4 szakmány fuvaros, melyek a kohmányok szállítására szolgálnak; egy ily kétfogatú kocsi szerez naponként 2 forintot. Ezenkívül a bánya és kohó üzemhez szükséges fuvarozásoknál az 1874. évben 20 községből 352 fuvaros nyert keresetet; e fuvarozások a Hont, Zólyom és Barsmegyében fekvő és Selmecchez közelebb eső községek lakosai által teljesítették.

Lipthay.

büzhödött légkört fölrissíteni, élvezhetőbbé, élhetőbbé tenni a szerencsétlen bennlakókra. — Mi lesz ennek a következménye? A szoba hőmérséke még a legerősebb hidegben is 17--18 C. °-ra emelkedik föl, a bennlakók azonban ezt kellemesnek találják s nem is sejtik, hogy tüdejük, mely minden lélekzavartól mindent bőven kap, csak élelyből minél kevesebbet, mennyire megtámadatik ezáltal. — Mindnyájan elvesztik az üde életszint, külsejük a legmélyebb szánalomra kelti az embert, az arcz beesett, sapadt, a szem bágyadt, csaknem fénytelen a test lesaványodott: szóval az egész ember megjelenése szenvedő. Reám legalább az ily helyen látottak és tapasztaltak rendkívül kínos benyomást tettek, mit egész életemben feladni nem fogok. A családtagok főfijással ébrednek s fekszenek le, tagjaik lomhák, élsatnyultak lesznek. Ha a friss hideg levegőre kilépnek, ez reájuk rendkívül érzékenyen hat, kellemetlenül érzik magukat; a tüdő, mely a meleg és szennyezett levegőhöz van szokva e változást alig képes eltűrni megtámadatik s a gyöngye, szákmellű ember, minthogy a fentebb leírt nyomoruságos körülmények között ellentállási képességét csaknem elvesztette e hatányokkal szemközt, sorvadást kap, mely őt már a legközelebbi ószkor sirba viszi. — A kissé erőteljesebb testszerkezeti ellenben, ha ily gőzzel terhelt meleg szobából a hidegbe levegőre kilép, az átfázás következtében könnyen tüdőgyuladást kap, mely őt rövidebb idő alatt pusztítja el s így mondhatjuk sokkal szerencsésebb, mint szákmellű társa, mert a halál hosszas nyomoruságtól menti meg. Megtörténik az is, hogy a levegő befolyásának véletlenül mindkettőnek a tüdője ellenáll, ilyenkor máj, vesebajok vajmi gyakran lépnek föl, melyekben szintén, habár lassabban de bizonyosan elhalnak. Kétségtelen, miszerint Pesten évenként nagyon sok ember pusztul el tüdővészben, mely borzasztó emberélet elveszte okát a légző szervek említett elájulásában a vastag tudatlanság a világért sem a nyomoruságos lakásvizonyokban, főleg ezek rossz levegőjében keresi; nem ez a hibás, hanem ráfogják a hideg szélre, a porra, a változó szeszélyes hőmérsékre stb. Nem azt halljuk-e lépten-nyomon még müvelt emberek ajkáról is: „hogy a szegény ember meghült”; hogy a kedves teremtésnek a hidek szél okozott tüdőgyuladást? Vagy a szegény embereknél, „hogy az istenadtának nem volt elléggé meleg ruhája, melylyel magát a hideg ellen megvédehetne volna”, „hogy hideg vizet ivott, midőn fel volt melegevedve” és végre a mi a legszánandóbb tudatlanságra mutat, „hogy a légvonat okozta halálát” stb. Tagadhatlan, hogy egyes kivételes alkalmakkor az említett körülmények valóban hozhatnak veszélyt, azonban határozottan állíthatom, hogy a legtöbbször nem ezek az okok. Az oly sokak által rettegett légvonat csak akkor ártalmas, ha például a fölmelegedett test, vagy annak egy része rögtön tétetik ki hideg légáramnak, míg más körülmények között épen azért, mert friss légáramlatot hoz, nagyon is egészséges. S ha néha egy kis fogfájást, vagy csuszos bántalmat okoz is, ettől végtelenül iroztom, pedig mily csekélység ez a zárt büzhödött levegő által előidézett bosszas és kínos bántal-

Tisztelt szerkesztőség!

A „Társadalmi állapotaink“ czim alatt becses lapjában megjelent, cikksorozatban, eddig is már oly mindenféle légből kapott állítások fordultak elő, hogy azokon igen sok tisztességes selmezi lakos valóban megbotránkozik, és a „Selmece“ barátja azokat igaz sajnálkozással olvassa éppen ezen lapban, melynek fennmaradását őszintén kíváná.

Kilenczedik számának fentírtett cikkében pedig már nemcsak oly könnyelmű pletykázás, hanem valószínűs rosz akarat és rágalmazás fordul elő, melyet — az ott prostitált — selmezi kereskedői testületnek hallgatással mellőzni nem lehet.

A czikiró, Tanádi uramnak meggondolatlan frivolitással világra bocsátott azon frázisai; mikor azt mondja, hogy a „selmezi kereskedők“ — a zsidókhoz legközelebb állva — a takarékpénztár és a közönséget monopolizálják, hogy némelyik többet vesz fel szakálára mint a menyit hitele megbir és több adóssága van mint vagyona, hogy zsarolják a közönséget stb. stb.; — ezek oly rosz akaratú nyilatkozatok és rágalmak, melyek csak személyeskedési gyűlölettel telet agyból származhatnak!

Hátrább az agarakkal Tanádi úr! Tessék több tisztelettel beszélni az ily testülettől, melynek önzetlen hazafias és emberbaráti érzelte, becsületes solid üzleti működése sokkal távolabb és tágasabb körben — mint a milyenben Ön mozog — el van ismerve; — mely akkor, mikor itt valamennyi társadalmi rétegek féltékeny viszhuzodtak az absolutismus rémei előtt, majdnem egyedül tartá fenn nyíltan a hazafias zászloját — melynek emberbaráti jótékonyását minden szűkalkodó (talán Tanádi úr is) hálásan elismeri — melyről még a bécsi magyar ellenes nagy kereskedelmi körök is azt nyilvánították, hogy „solidságában és jellemességében cis- és translatjai társait felülmúlja — melyről még nem régen egy vidéki lap azt írja, hogy jó hangzású nevei hazánk minden vidékein tisztelettel említetnek.

Ezen testületnek tagjai pedig — Tanádi úr szerint — monopolizálják zsarolják a népet! — ugyan tessék csak a többi hasonló fekvési, városokban körültekinteni, és meg fog győződni, hogy a fáradalmas becsületes munkássággal szerzett kis haszon, sehol — de sehol — sem oly csekély mint éppen a selmezi kereskedőknél; — mit különben minden vidéki és az el nem fogult selmezi lakos elismer! — a mi pedig szakállaikat illeti! — tessék elhinni, hogy a selmezi kereskedők szakállaikban ha ritkán

makka! mint sorvadás, görvély, vérszegénység, máj, vesebajok stb. szemben! Hja! Aesop fiatal egere is, mint tudjuk nagyon félt a kukurukó kakastól s a szelid macskát kedvesnek találta! Ritkán, vagy mondjuk talán soha nem szoktak e betegségek a valódi okra visszavezettni. Számos halálesetek a légző szervek bántalmazottsága s elfajulása következtében nem annyira a klímának egyedül, mint inkább a klíma befolyásának egy a rosz levegő által már megtámadott, alá-öszt szervezet könnyű sérülékenységének tulajdonítandók. Vagy még érthetőbben szólva, lennének csak a lakások jobban szellőztetve, lenne a műveltebb így, mint az alsóbb osztály fölvilágosítva, megintázza arra, hogy a mostani, kétségelentlen nyomorúságos lakáviszonyokat igekezzék túrhétoább tenni az által, hogy ne zárna ki az éltető friss levegőt szobáiból, ne engedné azokban a hőmérseket tulságosan magasra emelkedni, a házi dolgok körül némelyeket, — mint a mosást, seprést stb. lehetőleg nyitott ablakoknál végezni: bizonyára, ha itt-ott fordulnának is elő kis foku meghűlések, orrhurutok (náthák), a tüdősorvadásban halálozás nem mutatna föl oly ijesztő százalékat!

Az egészséges szervezet, ha ez elkenyézettve, elpuhulva nincs: minden égőv alatt képes megélni; tudjuk, hogy az ember, macska, kutya minden égjál alatt otthon van. Igaz ugyan, miszerint a különböző körökben megbetegedés az égjálak szerint változó: keletindiaiban például az emberek inkább lázas betegségekben, alhasi bántalmakban halálnak el, míg északon e megbetegedéseket nem ismerik s itt inkább tüdőbántalmak és hurutok az uralkodók. Azonban nem forog fenn semmi ok, miszerint az egészséges ember, habár mindig derült s mosolygó és és örökké szelid égjál alatt született is, ha jó viszonyok, friss levegő és elegendő táplálék közt növekedett föl, meg a legzordorabb égjál alatt is ne elhetne magas életkort, s mint hogy a haláltól senki sem ment, természetesen valószínűbb, hogy ily égjál alatt előbb halhat meg tüdőbántalomban, mint lázas betegségekben. A legelső s legfőbb életfeltét marad azonban minden körülmények között, hogy a bölcsőtől a sírig tiszta friss légkörben éljen és mozogjon — — —

Ha a szervezet igekezzik magát eldeni már gyermekkorától fogva azáltal, hogy eső, hideg, szél elől nem záratik a szoba négy fala közé, minden legkisebb időváltoztatás nem fog megérezni később. Fontos szabálynapp tartuk tehát, miszerint a jó levegőt ki nem zárni lakásunkból szigorú s mulasztatlan kötelességünk, hogy télen, nyáron küldjük ki gyermekeinket, mert egészségünkre, gyermekeink fejlődésére, edződesére ez hathatósab leend, mint bármily patikából hozott orvosi szer. Napjában 2-3 szor negyed órára ha kinyitjuk ablakainkat, ez elegendő lesz, hogy a szennyezett levegő folyton megújítassék s így mindig lehetőleg tiszta levegőben tartózkodjunk.

is a gazdagság aranyát, de annál inkább többnyire a becsületesség gyémántját találni fogja!

Hát az állítólag, általuk monopolizált takarékpénztár nem e a legsolidabb pénzintézetek egyike?

Ugyan sziveskedjék Tanádi úr, csak a korszellem színvonára egy kicsit felkapaszkodni, egy kis nemzet gazdasági tanulmányokkal foglalkozni, és nem fog oly meggondolatlanossággal és szűkírói könyvelméséggel azon becsületes kerestet és munkásságról beszélni, mely akkor is tisztességes maradt, ha boescortalpból is származik!

Kelt Selmecebányán 1876. márczius 5-én.

A selmezi kereskedői testület nevében

Gaitner Tivadar,
kereskedelmi onok.

Selmecebánya 1876. márczius 3.

Tisztelt szerkesztő úr! Becces lapjának 9-ik száma oly „ly“ -vel alált, a r. kath. plébánia tagjait becsületökben sértő, tőlük minden hazafiaságot eltágadó és kath. egyház dolgában a legdrasztikusabb tudatlanságot eláruló cikket hozott, hogy azok mintegy fölha özik magukat az által, nem ugyan azon könnyelmű cikkezőnek — mivel polemiait kezdeni nincsen szándékukban —, de az általa netán tévára vezetett nyilvánosságának a következők hitvallásuk letételére.

Ugyanis az a „ly“ úr — állítása szerint benne mintegy önkénytelenül támadt, de nézetünk szerint valami potenciározott vallásosságából eredő kérdését veti fel, hogy: miért nem tartatot nagy hazánkba Deák Ferenczért városunkban, nagy és nemes lelkeért megtartott gyászstieni tiszteletnél a r. kath. templomban is gyászbeszéd, holott ugyanezen gyászstieni tiszteletnek fénypontját az ev. lélkész hazafias beszéde képezte?

Természetes, hogy az, a ki a fogalmak megkülönböztetését illetőleg oly tájkozatlanságban sinlódik, azt felfogni nem képes. — Fontolja meg „ly“ úr és mindazok, kikre akár jogosan akár juttalanul mint olyanokra hivatkozik „kik ezen vétkes mulasztás oka felől kérdésköttek“, hogy a r. kath. anyaszentegyház nemesak alakjára de lényegére nézve is egészen különbözik az ev. hitefekezettől, és így vele nem egy és ugyanaz, de töle különböző.

Ha pedig — mint azt reményleni lehet — ezt felfogta, akkor a többi magából a dolog velejéből kifolyik. Innen beláthatja mindenek előtt azt, hogy nagyon téves az a kifejezése, hogy „az egész ünnepegy fénypontját az ev. lélkész hazafias beszéde képeszte.“ Mi nem akarunk az ev. lélkész úr hazafias szellemén és szónoki tehetségein csorbát ejteni, és azt is megengedjük, hogy az az ünnepegynek fénypontját képezte, de — tessék jól érteni — csak az evangélikus rítus szerint véghezvitt ünnepegynek. — Nálunk katolikusoknál egészen másban keresendő az ilyen ünnepegyeknek fénypontja, és az: a Mindenhatónak bemutatott vérnélküli szent. mise áldozat, melynek fényéhez képest minden egyéb ceremonia, vagy a híresebbnél híresebb szónoklat is csak merő sűtéség. És ezt a fénypontját csakugyan el is érte drága hazánk atyjáért és bölcséért, felejtethetlen és kipótóhatatlan Deák Ferenczért a kath. egyház szellemében megtartott gyászstieni tisztelet, és így nem szorulunk azon fénypontokra, melyeket „ly“ úr a kath. anyaszentegyházon kívül — talán az eléggé incorecte kidolgozott városi program alapján, mely azt mondja, hogy a kath. templomból az egész közönség az ev. imaházba meend, hol az isteni tisztelet fog folytattni és bezártni — keres.

Mivel azonban minket valami „vétkes mulasztásról“ elég vakmerően mert vádolni szükséges, hogy kintassuk neki mi a vétkes mulasztás? Vétkes valaminek, a mi vagy parancsolva vagy pedig tiltva volt az áthágása. És ezt meghatározva kérdjük: Olvasa-e „ly“ úr a magyarországi nmtgú püspöki karnak joghatósága alatt álló papságához intézett körözvényeit? és ha igen — melyikben találta azt az utasítást illetőleg parancsot, a melynek értelmében kellett volna Deák Ferenczért tartott gyászstieni tiszteletnél gyászbeszédet is mondani? Hogyan lehet tehát itt vétkes mulasztásnak helye? Avagy vétkes mulasztással fogjuk azt a „requiemet“ is mely Budapestben eltemetetésének harmadnapjára megtartották, és hol az ilyen gyászbeszédnek nyomát sem találjuk megélevezni? Kezeinkben vannak hazánk minden tekintélyesebb városaiból egyes lapokba beküldött Deák Ferenczért megtartott gyászstieni tiszteleti jelentések, de — számba sem vehető Fivételekkel — majd mindenhol hiányzott ama fénypont, melyet „ly“ úr nálunk annyira kerestet, tehát: a vétkes mulasztás átkát vonták magukra — vae obis!

Kifejtven így röviden, hogy miben áll a kath. egyházban az ilyen ünnepegyeknél a fénypont, és miben áll vétkes mulasztásnak a lényege, nem marad egyéb hátra mint, hogy még röviden feleljünk arra a két kérdésre, mely abban a cikkekben mint oka, a nevezett vétkes mulasztásnak mint okozatnak említve van.

Az első kérdésre foglalt ok így hangzik: „Talán az illető uraknak is fáj a foguk még 1873. jun. 28-a óta?“ — Ezt a kérdést mint a gyászbeszéd elmaradásának az okát felvetni csak az képes, a ki vagy egyál-

taljában nem, vagy pedig csak felületesen olvasta nagy nevű hazánkfiának, minden egyes lap hasábjában a legnagyobb precizitással körülalozott végpérecit. Onnan kiolvashatta volna, hogy miink, papi létünkre sem lehetünk ellenszenvvel eltele oly nagy szellem irányában, a ki már ugyan végenyészetnek induló testében, de magában véve még mindég egészséges, kibékült aival az egyházzal a melynek fia volt; de másrésztől azért sem, mert az említett beszédben kifejtett elvei mindcddig fogatnba nem vétettek. Egy ugyis jóvá tett, és annál többet használó tédvedése — melyből „hy” úr is tanulságot vonhatna — még nem képes a közjó és az igazi haladás emelésén fáradozó férfiakat arra bírni, hogy ők haladatlanok legyenek azon óriás irányában, a ki egész dicsőségesen keresztülélt életén át nem szünt meg erős szolpa lenni annak az egyháznak, melyben született s el is temetettet.

A másik ok, melyből az ünnepegy fénypontjának elmulasztását származtatja, és melyre még csak gondolni sem mer, volna: „hogy talán egy kis figyülettel szülte volna ezt?” — Ne is merje azt gondolni! de — hogy még is merje, napnál fényesebben bebizonyította, hogy a rágalmazástól, ezen vétkek eszköztől, nem igen irzók ott, hol azt a kath. klerus becsületének alá ássására felhasználhatja. — Ezen — nem tudjuk mily praedikátummal felkészíthető rágalomra rövid feletünk:

hogy a Selmeczbányán alkalmazott r. kath. papság ugyancsak tudja hazáját szeretni, annak nagy férfait becsülni, és mint amannak felvirágzásán, úgy ezeknek hirneveik terjesztésén, és tiszteletben tartásán fáradozni, nem ugyancsak üres szóval — mint azt oly sokan teszik — de tettel is. Hisz ez volt a törtételeum tanúsága szerint, évszázadok óta a magyarországi kath. papságnak egyik legkiválóbb erénye, a mely erénye gyakorlatát napjainkban is politikai dogmájának tartja. Hát ha a hazza oltáránál fog kelleni megjelenni, ki fogja kiállani a versenyt, talán „hy” úr?

Az a bizonyos „hy” úrnak, és mindazoknak kik a gyászbeszéd kath. templomban való meg nem tartásán megbotránkozni látszanak azt feleljük, hogy ez nem a felsorolt rágalom szülte okokból történt, de csak azért, hogy az isteni tisztelet, a mely nálunk — városunk dicserételegyen mondva — minden töle kitelhető fényel és a legkiterjedtebb szertartással megtartott, s mely a kath. templomban is tartott gyászbeszéd által — mely, mint kimutattuk, úgy sem tartozik a dolog lényegéhez — kissé hosszúra ki ne nyúljon.

„Hy” úrnak azonban azt a tanácsot adjuk, hogy jövőre ne ovatozkézzék abba a mihez nem igen sokat látszik érteni, és ne merjen sértő rágalmal fellépni azok irányában, a kik mindenkor teljes erejükből nemcsak azt kétszék teljesíteni, mire hivatalos állásuknál fogva erkölcsileg kötelezve vannak, de egyszersmind mind azt is, mit tőlük a hazafasság megkövetel, mert miink azt hisszük, hogy ez is erkölcsi kötelességünk.

A r. kath. plébánia tagjai.

Különbélek.

— Adakozás. A hontegyei nő-egylet az ipolyisági polgári leány iskolának egy jó karban levő zongorát, az ipolyisági takarékpénztár pedig ugyanezen tanintézet szegény tanuló részére tankönyvek beszerzésére 24 frt 32 kr. ajándékozott, miért is a vallás és közoktatásügyi m. k. miniszter a nevezett nő-egyletnek, valamint a takarékpénztárnak is elismerő köszönetet nyilvánítt.

— Br. Majthényi Lászlóné a lévai határban levő kaszálójának mult évi széná és sarju termését, melyből 2830 frt. 75 kr. vétetett be, a lévai református iskolának ajándékozta.

— Tableau görögüt nélkül. Berlinben egy regényességre hajlandó szakácsné ravasz furlanggal négy udvarlót szerzett magának: egy szabót, egy rendőrt, egy katonát és egy színeszt. Csudálatos ügyességel úgy rendezte a légyotokat, hogy mindegyiknek egy külön estét tudott juttatni. — Így folytak napjai bú és gond nélkül. „Oh de a sors! a sors!” Egy este mind a négy hős egyszerre toppan be a konyhába. — Van zavar, van bonyodalom. „A tanszasszony jön!” kiáltá a konyhaművész, és mind a négy gavallér egyszerre láthatatlanná tette magát: a szabó a takaréktűzhely, a rendőr a mosogató dézsa, a színesz az ágy alá és a katona a szekrény mögé bujt. — A tanszasszony jön és a tűzhely mögé néz. „Mi az, egy ember van itt elrejtve? rögtön a rendőrséget hivatom!” kiáltá. „Ine, asszonyom — szól az udvarias szabó a mosogató dézsa mögé mutatva — szakácsnéja már gondoskodott a rendőrségről.” A rendőr előlép. „Borzasztó, — kiáltá a tanszasszony magán kívül — azonnal katona őrséget hivatok!” „Katonáról is van gondoskodva” jegyzé meg hajlongva a rendőr. A katona a szekrény mögött előrukkol. „Iszonyatos!” jaggatott a tanszasszony ájuldozó hangon — hisz ilyen skandalum még a színpadon sem történik. — „Bizony nem igen” mondá plegmával az ágy alól kiműlvőa kibuvó színesz.

— Kossuth Lajos levele Deák Ferenczről az „Egyetértés” kiadóhivatalánál példányonként 10 kr-ért kapható.

— Kinszky Károly táncztánót f. hó 4-én tartotta tánczpróbáját nagy számu növendékeivel. — Az eredmény a közönséget, mely jobbra a szülőkből s néhány akadémiá halgatóból állott, kellemesen lepte meg. Esti 7 órakor a Marschalko-féle terem rózsaszaligetté változott. — A kedves kis-bálozó (a kedves nagykörül később) kevéssé kivételrel rózsákkal díszített felében jelent meg. Az előtánczos „sárga ruhás” néven szerepelt a dicséret s kellemes tánczban gyönyörködők ajkán. — A növendékek sokat tudtak s egész biztossággal tánczolták a spanyoltánczot, lancier-t, menuette-t (ez utóbbit Levitzka k. a. növendékei) kőrmagyart stb., s nem egyszer idéztek elő lelkes tapsokat. — A „kedves

nagyk” különösen vidámságok s izléstelenült által tüntek ki. — A mulatság reggeli négy óráig tartott.

— A selmeczi polgári kaszinó egyik elhunyt érdemes tagjának eltemetetésére 15 frtot ajándékozott. — Ez alkalommal egy segély alap létesítésének eszméjét is megpendítette valaki s úgy vagyunk értesítve, hogy ez eszame valószínűleg készséggel fáradozik a biztosságra.

— Czakékon egy gazda pénzhányában levén, eladta marháját egy juhásznak, a ki élelmes ember létere a marhát vásárra vezette s 50 frt nyereséggel adta el. Ez adás-vevés a gazda feleségének; és kommasszonyainak értésére esvén, valamennyien neki estek s korholák: „miflé gazda kend? így kell marhát eladni? szégyen, gyalázat egy gazdára!” . . . Az asszonyok nem gyaníták, mily komoly következmény lehetnek az e féle korholások; de csakhamar tisztába jöttek a dolog állása felől, mert a gazda oly annyira szívére vette azt, hogy késselel akart életének véget vetni. — Midőn pedig ezt az asszonyok meggátolták, mit volt miemie: kénytelen volt magát felakasztani. Fellátta magát a szegény, de ott sem lehetett maradásra, mert a rosz asszonyok még az akasztófáról is levágták s addig csókolgatták, míg újra életet nem nyer vala. Most már szent a béke.

— A házasságról. Hogy az embereknek mennyire kedvenc eszméje a házasság, nemcsak azon körülmény bizonyítja, hogy Ádám óta, ki divatba hozta, nem is ment ki a divatból, hanem az is, hogy minden egyes állásu embernek van állásához mért kedvenc kifejezése, melyvel a cosmopolitikus passiót jelzi. Így pl. a játékos jó parthiet óhajt csinálni; a pap hymen templomáról ábrándozik; a tengerész a házasság esendes (?) kikötőjébe vágyakozik; a rendjelek után epeelő „házi keresztet” kap; az építész meg akar házasodni; a diplomata örök frigyét szeretne kötni stb. Szóval, mind látható mindenki mást óhajt s mennyire találja fel vágját . . . annak meghatározására idővel a most „házasulandó ifjak”-at kérjük fel.

— Kladuóban a bányában febr. 23-án borzasztó dynamit-robbanás történt, mely alkalommal 30 ember vesztette életét.

— Háromszáz asszony egy hadban. Fővárosunkban az u. n. részvényház, melyben többnyire csak munkások laknak vízben áll s mivel az ár megrongálta alapjait, a lakókat ki kellett szállásolni. A lakók tehát, mivel a bért előre megfizették, felszólították a franco-magyar bankot, mint tulajdonost, hogy az előre kifizetett bérek megjelölő részét most adja vissza; mit azonban ez megtagadott. A lakók erre küldöttéssel az árvizbiztosságra fordultak; Wahrman E. azonban, ki a küldöttéget fogadta, kijelentette, hogy mit sem tehet a károsultak érdekében. A küldöttésg most Kammermayer polgármesterhez ment, s előadván a tényállást, felhívta őt, hogy rögtön intézze el az ügyet s pedig azon fenyegetés terhe alatt, hogy különben a kiszállásolt lakók feleségei, mintegy háromszáz némben, kik az igazságtalanság miatt mind nagyon megéresk és kik közül egyik sem ijed új meg a maga árnyékától jó a polgármester nyakára s addig nem rázza le onnét őket, míg „igazságot” nem tesz. A polgármester úgy megrémült e fenyegetésre, hogy azonnal megette a kellő lépéseket s a károsultak még az nap megkapták pénzüket.

— Lapunk 8-ik számában tett azon kérdésre: miért nem jelent meg az ünnepeles menetnél több akad. halgató? azon felvilágosítást kaptuk, hogy a colloquiuma készülést tartott vissza sokakat. — Együttal megjegyezzük, hogy azon kérdésben semmi vád sem foglaltatik az ifjúság ellen.

— Arab iskolai büntetések. Legközelebb egy utazó társaság Kairón át meglátogatta az egyptomi galákat és a fenntevetett városban ez alkalommal több keleti iskolát is megnézett, és majdnem mind egyik tanteremben európai magastetűj kalapot talált. Egy tanító, kit a tolmács a kalap miatt megkérdezett, azt felelte, hogy az engedetlen gyermekekre nézve az a legnagyobb büntetés, ha a kalapot fel kell tenniök. — Ha ezt a 60-as éveken nálunk is alkalmazták volna, maradt volna csak egy diák is a teremben?

— F. hó 7-én két pachertárnai vájár érezek szétzúzásával foglalkozván, allottok két állásfa összetört s mindkettőben kövekkel elboritva 11 méternyi mélységbe zuhantak. Az egyik súlyosan, a másik gyengén sérült meg.

— Piaczi ár Márczius 11-én Buza kil. I. rendű 7 frt; II. rendű 6.90, III. rendű 6.80; kétszeres I. 5.80, II. 5.75, III. 5.70; rozsa I. 5.40, II. 5.35, III. 5.30; árpa I. 4.80, II. 4.70, III. 4.60; zab I. 3.10, II. 3.05, III. 3; tengeri 5.20.

Hibaigazítás.

Lapunk utóbbi számában az első oldal első hasábjában 700 helyett 100; a Tárcza 2-ik hasábjában 2-ik sorban „minek” helyett „mienk” olvasandó.

Eladó

illetékes helyről kapott engedély folytán, a főtisztelendő rosznyói káptalan Ipolyságon találtató, 5168 frtra becsült egykori serháza.

A vételár elegendő biztosíték nyújtása esetében, 10 év alatt 20 részletben is lefizethető.

Csak írásbeli zárt ajánlatok fogadtnak el, melyek márczius 25-ig a czimzett káptalan alulírott meghatalmazottjához intézendők.

Ipolyságon, február 23-án 1876.

Hedervary Antal,
ügyvéd.